

Det nordiska klinkbåtschartret

Charter för tryggande av de nordiska klinkbåtstraditionerna

Framlagt på konferens om de nordiska klinkbåtstraditionerna.

Roskilde och Holbæk, 21 – 22 september 2023

Den nordiska styrgruppen för inskrivningen av de nordiska klinkbåts-traditionerna har utarbetat detta charter och har fastställt följande:

Inledning

- Klinkbåtstraditioner är en väsentlig del av kulturarvet till folken i de nordiska länderna, inkluderande urfolk och minoriteter.
- De nordiska klinkbåtstraditionerna skall tryggas såsom ett immateriellt levande kulturarv.
- Tryggandet av de nordiska klinkbåtstraditionerna skall bygga på Unescos konvention om tryggande av mänsklighetens immateriella kulturarv.
- Tryggandet av de nordiska klinkbåtstraditionerna skall bygga på FNs hållbarhetsmål.
- Tryggandet av de nordiska klinkbåtstraditionerna som levande kulturarv skall främja goda förutsättningar, resurser och miljöer för att utöva traditionen.
- Delar av de nordiska klinkbåtstraditionerna är hotade. Det föreligger behov av akuta aktiviteter med tillsättande av relevanta resurser och åtgärder för att uppnå ett ansvarsfullt tryggande.

Mål

Artikel 1 Mål

Syftet med detta charter är att det skall bidra till att säkra tryggandet av de nordiska klinkbåtstraditionerna som levande kulturarv.

Artikel 2 Principer för beskyddande

De ledande principerna för att föra vidare de nordiska klinkbåtstraditionerna skall utformas i samarbete på nordisk nivå. Detta skall bidra till trygghet av de lokala klinkbåtstraditionerna med fokus på lokal byggteknik och bruk.

Definitioner

Artikel 3 Den klinkbyggda båten

Den klinkbyggda båten finns i ett flertal varianter i det nordiska området. Båtborden sammanfogas med järn-, kopparnit eller träpinnar. De kan även surras samman med lindebast, rötter eller liknande. Gemensamt för alla varianterna är de klinklagda, överlappande bordgångerna. I dag, på samma sätt som förr, skapar båtbyggaren båten i enlighet med lokalt byggsätt, kund, bruk, naturliga förhållande och farvatten. Närheten till de naturliga förutsättningarna är här centralt. Båtbyggaren letar ofta själv efter de träd denne behöver i skogen och ställer stora krav på materialens kvalitet. Denna byggmetod är i stort sett gemensam för alla klinkbyggda båttyper i hela Norden.

Artikel 4 Immateriellt kulturarv som levande tradition

De nordiska klinkbåtstraditionerna skall tolkas såsom ett immateriellt kulturarv och levande tradition överfört från generation till generation vilken utvecklats under flera tusen år. Klinkbåtstraditionerna är mångfaldiga och är anpassade till lokala förutsättningar och hållbar användning. Båtbyggare, lokala föreningar, muséer, utbildningsinstitutioner och andra fora i hela Norden för i dag kunskapen om byggande och bruk vidare genom aktiviteter så som turer, rodd, segling, träffar, fiske, utbildning och hållbart friluftsliv.

Artikel 5 Angränsande kunskapsområden

De traditionella kunskaper och färdigheter som upprätthålls av hantverkare som tillverkar tågvirke, segel, nit, lindebast, tjära, hampa, linolja, verktyg och andra material som krävs för att bygga eller underhålla klinkbåtar utgör också väsentliga delar av klinkbåtstraditionerna.

Artikel 6 Geografisk lokalisering

Personer, miljöer, organisationer och institutioner som för vidare kunskap eller anordnar klinkbåtsrelaterade aktiviteter, finns i kust- och havsnära områden, fjordar, på öar, floder och vattendrag i Danmark, Färöarna, Finland, Island, Norge, Sverige och Åland. Samiska och kvenska traditionsbärare och miljöer finns i de arktiska och subarktiska områdena i Finland, Norge och Sverige. Bygge och underhåll av klinkbåtar är lokaliserade i arbetslag, verkstäder, kustkulturcentra och muséer. Klinkbåtstraditioner tillämpas även i närområdena utanför Norden, till exempel i länderna runt Östersjön och Nordsjön.

Artikel 7 Fördjupad definition i inskrivningstexten

Den primära källan till en fördjupad definition av de nordiska klinkbåtstraditionerna återfinnes i dokumentet "UNESCO, 16.COM 8.b., section 1. Identification and definition of the element".

Artikel 8 Traditionsbärarna förvaltar kulturarvet

Det immateriella kulturarvet som är knutet till klinkbåtstraditionerna förvaltas och vidareförs av traditionsbärarna och utövarna själva. Det är dessa som har rätt att erkänna den nordiska klinkbåtstraditionen som del av sitt kulturarv. Detta skall utgöra grunden i det framtida arbetet med tryggandet.

Tryggande genom bruk

Artikel 9 Tryggande genom användning

Huvudprincipen för överföring av kunskapen om de nordiska klinkbåtstraditionerna är *tryggande genom kontinuerlig användning*.

Artikel 10 Traditionell kunskap

Kunskapen om de nordiska klinkbåtstraditionerna har överförts från generation till generation. Detta perspektiv skall ligga till grund för det framtida arbetet med tryggandet. Så långt som möjligt skall byggande och användande baseras på traditionell lokal kunskap.

Artikel 11 Marknaden

För att traditionen skall leva vidare, behöver båtbyggare kunna försörja sig på sin verksamhet. För att detta skall vara möjligt bör kommersiell verksamhet inom området utvecklas och stöttas. Chartret skall uppmuntra till sälj- och marknadsföringsaktiviteter och därigenom främja byggande och underhåll av olika klinkbyggda båtar inklusive bruk av dessa.

Ansvar, stöd och ramverk

Artikel 12 Resurser, stöd och ramverk

Arenor för upplärning behöver utvecklas. Det finns även behov av ramverk och stöd till lokala föreningar som möjliggör utövande av klinkbåtstraditionerna. Detta inkluderar fysiska platser för lärande så som arbetslag, verkstäder, kustkulturcentra och muséer som visar byggande, underhåll och bruk i syfte att skapa goda möjligheter till kunskapsinhämtning och lärande. Det är även väsentligt att offentliga stöd och utbildningsplatser skapas.

Artikel 13 Ansvar

Myndigheter i de nordiska länderna har det formella ansvaret för att anordna nödvändiga aktiviteter för att garantera tryggandet av de immateriella kulturarven som finns inom deras respektive territorium. Tryggandet betyder här aktiviteter för

att säkra de nordiska klinkbåtstraditionernas livskraftighet, såsom att kartlägga, dokumentera, forska, bevara, värna, främja, stärka och föra vidare, i synnerhet genom såväl formell som informell utbildning. Detta skall ske med största möjliga medverkan från lokala samfund, grupper och privatpersoner genom att dessa skapar och upprätthåller kunskaper och färdigheter relaterade till de nordiska klinkbåtstraditionerna.

Artikel 14 Behov av akuta aktiviteter

Delar av nordiska klinkbåtstraditionerna är hotade. Det föreligger därför behov av akuta åtgärder så som att tillsätta relevanta resurser och metoder för tryggande.

Artikel 15 Styrande dokument

Parallellt med Unescos konvention om tryggandet av det immateriella kulturarvet bygger *Det nordiska klinkbåtschartret* på inskrivningen av de nordiska klinkbåtstraditionerna på Unescos representativa lista över mänsklighetens immateriella kulturarv. Referens gör till dokumentet «Nordic clinker boat traditions, inscription, UNESCO, 16.COM 8.b».

Dessa båda konventions- och inskrivningstexter skall ses som styrande dokument för det framtida arbetet med tryggande och förvaltning av de nordiska klinkbåtstraditionerna.

Artikel 16 Nordiska och nationella planer för tryggande

Bestämmelserna i detta dokument skall följas upp med regelbundna planer för tryggande såväl på nordisk som nationell nivå. Planernas tidtabeller skall synkroniseras med myndigheterna perioder för rapportering till UNESCO så att det framgår vilka aktiviteter och program som är påbörjade för att säkra ett vederhäftigt tryggande och en säkrad förvaltning av de nordiska klinkbåtstraditionerna under regi av ansvariga myndigheter och fora.

Följande personer deltog i arbetet i styrgruppen för utarbetande av Chartret för tryggande av de nordiska klinkbåtstraditionerna:

Anders Bolmstedt (Föreningen Allmogebåtar, Sverige)
Astrid Olhagen (Ålands Skötsbåtförening, Åland)
Fredrik Leijonhufvud (Skeppsholmens Folkhögskola, Sverige)
Heini Hátún (Färöarna)
Johanna Björkholm (KulturÖsterbotten, Finland)
Kirsten "Pipsen" Monrad Hansen (Han Herred Havbåde, Danmark)
Kristina Djurhus Christiansen (Nasjonalmuseet, Färöarna)
Lars Leijon (Föreningen Allmogebåtar, Sverige)
Ove Stødle (Mearrasiida/Sjøsamisk kompetansesenter, Norge/Sápmi)

Sami Uotila (Suomen puuveneilijät, Finland)
Sigurbjörg Árnadóttir (Vitafélagið-íslensk strandmenning, Island)
Søren Nielsen (Vikingskibsmuseet, Danmark)
Tore Friis-Olsen (Forbundet KYSTEN, Norge)
Tove Aurdal Hjellnes (Forbundet KYSTEN, Norge)
Ture Møller (Kystliv Holbæk, Danmark).

Chartret är utfärdat på följande nordiska språk; danska, finska, färöiska, isländska, kvenska, nordsamiska, norska, svenska samt engelska och franska. Alla versionerna har samma giltighet.

5 september 2023, Nordiska styrgruppen för UNESCO klinkbåtsinskrivning